

Оксана Іванівна ВІВЧАР

доктор економічних наук, професор, професор кафедри безпеки та правоохоронної діяльності, Західноукраїнський національний університет
ORCID ID: 0000-0001-9246-2226
E-mail: o.vivchar84@gmail.com

Інна В'ячеславівна ЗАЙЦЕВА-КАЛАУР

кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільного права і процесу, Західноукраїнський національний університет
ORCID ID: 0000-0001-5924-5844
E-mail: innavzk@gmail.com

Марія Федорівна ЗЯЙЛИК

кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту та адміністрування, Тернопільський національний технічний університет ім. І. Пулюя
ORCID ID: 0000-0002-8435-8565
E-mail: zyachamf@gmail.com

**НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА:
БЕЗПЕКОЗНАВЧІ КОНТЕКСТИ**

Вівчар О. І., Зайцева-Калаур І. В., Зяйлик М. Ф. Нормативно-правові аспекти міжнародного співробітництва: безпекознавчі контексти. *Український журнал прикладної економіки*. 2021. Том 6. № 2. С. 119 – 124.

Анотація

У статті досліджено понятійно-категоріальний апарат комерційної таємниці та нормативно-правовий базис забезпечення міжнародного співробітництва відповідно. Обґрунтовано практичний комплекс заходів збереження конфіденційності комерційної таємниці. Як результат наукових досліджень ідентифіковано сутнісно-змістовну характеристику положення Директиви як основного правового вектору забезпечення безпекознавчих умов. На основі чого продемонстровано імплементацію правових аспектів міжнародного співробітництва в контексті безпечного виміру комерційної таємниці.

Ключові слова: міжнародне співробітництво, нормативно-правовий базис, Директива, комерційна таємниця, безпекознавчі контексти, безпекознавчі умови.

Oksana VIVCHAR

Doctor of Economic Sciences, Professor of the Department of Criminal Law and Procedure and Law Enforcement, Western Ukrainian National University

Inna ZAITSEVA-KALAUUR

PhD in Law, Associate Professor of the Department of Civil Law and Procedure, Western Ukrainian National University

Mariia ZIAILYK

PhD in Economics, Associate Professor of Management and Administration
Ivan Puluji Ternopil National Technical University

REGULATORY ASPECTS OF INTERNATIONAL COOPERATION: NON-SAFETY CONTEXTS

Vivchar O., Zaitseva-Kalaur I., Ziailyk M. Regulatory aspects of international cooperation: non-safety contexts. *Ukrainian Journal of Applied Economics*. 2021. Volume 6. № 2, pp. 119 – 124.

Abstract

In order to approximate the laws of the EU Member States in the field of handling classified information and to establish a comparable level of protection of such information from illegal receipt, use or disclosure throughout the

---

EU, Directive 2016/943 on the protection of undisclosed information was developed and approved in June 2016. how and business information (trade secrets) from illegal receipt, use and disclosure (hereinafter - the Directive). The Directive introduces the concept of "trade secret", defines the lawful and illegal acquisition, use and disclosure of trade secrets, establishes procedures and remedies for the illegal acquisition, use or disclosure of trade secrets in the context of the application of security conditions.

The purpose of the article is to substantiate the essential characteristics of trade secrets, as well as to study the legal framework of domestic experience and international cooperation on the basis of a practical mechanism for ensuring safe operating conditions.

The article examines the conceptual and categorical apparatus of trade secrets and the regulatory framework for international cooperation, respectively. The practical set of measures to preserve the confidentiality of trade secrets is substantiated. As a result of scientific research, the essential and substantive characteristics of provision the Directive as the main legal vector of ensuring safety conditions have been identified. Based on this, the implementation the legal aspects of international cooperation in the context of secure measurement at trade secrets is demonstrated. Summarizing scientific research, it should be noted that a country like Belgium, taking into account the Directive, has adopted a law aimed at protecting undisclosed know-how and commercial information (trade secrets) from illegal possession, use and disclosure. This Law has implemented all the above-mentioned recommendations on the protection of trade secrets during court proceedings. It is investigated that the German parliament passed the Law on Trade Secrets of the Federal Government. This law implements European Parliament Directive (EU) 2016/943 on the protection of undisclosed know-how and trade information (trade secrets) against their illegal acquisition, use and disclosure in German national law in order to establish uniform protection of trade secrets. The law provides for the confidentiality of court proceedings. In civil proceedings, by granting jurisdiction to certain specialized courts in cases of commercial secrecy, the possibility of classifying the proceedings as confidential at the request of one of the parties, and the potential limitation of the number of persons entitled to access evidence and / or hearings.

Keywords: international cooperation, normative-legal base, Directive, trade secret, security contexts, security conditions.

JEL classification: F50

Вступ

З метою зближення законодавств держав-членів ЄС у сфері поводження із закритою інформацією і встановлення на всій території ЄС порівнянного рівня захисту такої інформації від незаконного отримання, використання або розголошення ЄС була розроблена і в червні 2016 року затверджена Директива 2016/943 про захист нерозкритих ноу-хау і ділової інформації (комерційної таємниці) від незаконного отримання, використання і розголошення (далі – Директива) [1]. Директива вводить поняття «комерційна таємниця», визначає, що є законним і незаконним отриманням, використанням і розголошенням комерційної таємниці, встановлює процедури та засоби правового захисту при незаконному отриманні, використанні чи розголошенні комерційної таємниці в контексті застосування безпекознавчих умов.

Дослідження сучасної проблематики з питань нормативно-правового базису міжнародного співробітництва забезпечення комерційної таємниці в контексті безпекознавчих умов висвітлюють такі провідні науковці, як: В. Боняк, І. Блищенко, Е. О. Вівчар, Демський, А. Каздим, Г. Кохан, Ю. Кузувков, Є. Логінов, М. Мельник, Р. Сенін, А. Сухаренко, Н. Таганцев, О. Терещук, В. Цепелев.

Формулювання цілей статті

Метою статті є обґрунтування сутнісної характеристики комерційної таємниці, а також дослідження нормативно-правового базису вітчизняного досвіду та міжнародного співробітництва на основі практичного механізму забезпечення безпекознавчих умов функціонування.

Виклад основного матеріалу дослідження

На основі проведених досліджень встановлено, що комплексне аналізування положень Директиви та законодавства України щодо охорони комерційної таємниці свідчить про актуальність уточнення окремих питань охорони комерційної таємниці в Україні, що як наслідок дасть можливість забезпечити високий рівень безпекознавчих умов. Так, на основі проведених досліджень доведено, що у Главі I надається визначення комерційної таємниці, аналогічне визначенню нерозкритої інформації Угоди TRIPS.

Відповідно до статті 2 Директиви під комерційною таємницею розуміється інформація, яка одночасно відповідає таким вимогам: а) є секретною в тому розумінні, що вона в цілому чи в певній конфігурації і підборі її компонентів не є загальновідомою або легко доступною особам в певних колах, які зазвичай мають справу з подібною інформацією; б) вона має комерційну цінність, оскільки вона секретна; в) особою, що правомірно володіє нею, прийняті розумні заходи для збереження такої інформації в секреті.

Визначення поняття «комерційна таємниця» в ЦК України законодавець перейняв з Угоди TRIPS, тому, останнє відповідає визначенню в Директиві 2016/943. Єдиним моментом, на думку, Ю.М. Капіци, слід виправити помилку у перекладі визначення комерційної таємниці у ст. 505 ЦК України з визначення нерозкритої інформації Угоди TRIPS стосовно не загально відомості комерційної таємниці (у діючій редакції зазначено, що комерційна таємниця є невідомою інформацією) [2, с. 253].

Глава II Директиви визначає випадки неправомірного та правомірного отримання комерційної таємниці.

Так, Відповідно до Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції» та ст. 36 ГК України неправомірне збирання, розголошення та використання комерційної таємниці є правопорушенням і видом недобросовісної конкуренції. Зокрема це: 1) неправомірне збирання комерційної таємниці; 2) розголошення комерційної таємниці; 3) схилення до розголошення комерційної таємниці; 4) неправомірне використання комерційної таємниці [3; 4].

Передбачивши випадки неправомірного отримання комерційної таємниці, законодавцем не визначено, що комерційна таємниця може бути отримана правомірно шляхом незалежного відкриття або створення, зворотного інжинірингу.

Суттєвим і не передбаченим нормами національного законодавства, на думку, Ю.М. Капіца, є визначення Директиви неправомірним використання комерційної таємниці третьою особою, яка безпосередньо не була причетна до неправомірного отримання комерційної таємниці, проте знала або за відповідних обставин мала знати, що відомості, що їй повідомлені, становлять комерційну таємницю [2, с. 254].

Аналізуючи вище зазначений Закон України «Про захист від недобросовісної конкуренції» та ГК України, можна припустити, що таке положення законодавцем передбачено п. 4 «неправомірне використання комерційної таємниці». Як зазначає О.О. Бакалінська, чинне законодавство не вимагає, щоб суб'єкт господарювання сам збирав чи схилив до розголошення комерційної таємниці, чи фінансував цей процес достатньо, щоб він використовував цю інформацію у виробничому чи управлінському процесі і розумів, що відповідна інформація є комерційною таємницею конкурента, а її використання надасть змогу суб'єкту господарювання отримати переваги в конкуренції чи перемогти в конкурентній боротьбі за рахунок контролю і використання цієї інформації [5, с. 358].

Діаметрально протилежним баченням щодо визначення шляхів удосконалення чинного законодавства є проблема віднесення комерційної таємниці до об'єктів інтелектуальної власності. Директивою ЄС комерційна таємниця не визначена об'єктом права інтелектуальної власності. Як вважає Ю.М. Капіца, такий підхід застосовано Європейською комісією свідомо для уникнення зміни традицій держав-членів з охорони комерційної таємниці різними інститутами права, а також побоюванням, що це може призвести до надмірного захисту, що є шкідливим для конкуренції [2, с. 254].

У книзі 4 ЦК України поряд з іншими об'єктами інтелектуальної власності законодавець визначає комерційну таємницю. Поряд з цим, не всі об'єкти і не будь-які відомості, що можуть бути віднесені до комерційної таємниці, є результатом інтелектуальної (творчої) діяльності. Згідно ч. 2 ст. 505 ЦК України комерційною таємницею можуть бути відомості технічного, організаційного, комерційного, виробничого та іншого характеру, за винятком тих, які відповідно до закону не можуть бути віднесені до комерційної таємниці [6]. На наш погляд, поняття комерційної таємниці є ширшим, ніж поняття об'єкта інтелектуальної власності. Таким чином, щодо

співвідношення інформації, яка захищається за допомогою законодавства про інтелектуальну власність та конфіденційної інформації, що є комерційно цінною, то воно виглядає наступним чином: комерційна таємниця не обов'язково є об'єктом інтелектуальної власності, однак інформація, що захищена законодавством про інтелектуальну власність, може бути визнана комерційною таємницею.

Актуальним є положення Директиви щодо сплати збитків особою, що діяла добросовісно. Так, особа, яка діяла добросовісно, замість обмеження використання комерційної таємниці або вилучення товарів може сплатити компенсацію, що не перевищує суму роялті, яка була б сплачена при отриманні ліцензії на використання комерційної таємниці. Серед інших положень, які варто врахувати: уточнення порядку забезпечення позову та запобіжних заходів, захист комерційної таємниці під час судового провадження, уточнення законодавства стосовно розкриття комерційної таємниці у публічних інтересах тощо.

Так, важливою для наслідування є вимога надання позивачем доказів про існування комерційної таємниці, що позивач є особою, що має права на комерційну таємницю, а також що комерційна таємниця була отримана незаконно або що незаконне отримання, використання або розкриття комерційної таємниці є неминуче. А також, можливість суду накладати санкції на позивача, коли з'ясується, що позов не є обґрунтованим та позивач розпочав судову справу недобросовісно.

Удосконалення потребує і чинне процесуальне законодавство в питанні забезпечення під час будь-якого виду судового провадження обмеження доступу до матеріалів, які містять відомості, що становлять комерційну таємницю, зокрема, шляхом визначення кола осіб, які матимуть доступ як такий та можливість ознайомлюватися з матеріалами справи.

Так з практичної точки зору варто відзначити, що за частиною 2 статті 9 Директиви встановлено, що Державам-членам слід забезпечити, щоб компетентні судові органи за обґрунтованим клопотанням однієї зі сторін або за власною ініціативою могли вжити конкретні заходи, необхідні для збереження конфіденційності будь-якої комерційної таємниці, або передбачуваної комерційної таємниці, що використовуються чи згадуються під час судового провадження, яке здійснюється у зв'язку із незаконним одержанням, використанням та розголошенням комерційної таємниці [1].

Вище зазначені заходи передбачають в контексті забезпечення безпекознавчих умов:

- 1) обмеження доступу до документів, що містять комерційну таємницю чи відомості, які вважаються комерційною таємницею;
- 2) обмеження доступу до судових засідань, у яких може бути розголошена комерційна таємниця чи відомості, які вважаються комерційною таємницею, а також будь-які записи таких засідань надавати обмеженому колу осіб;
- 3) надання будь-яким іншим особам, які не входять до обмеженого кола осіб, неконфіденційну версію будь-якого судового рішення, у якому відсутні фрагменти матеріалів, що містять комерційну таємницю [1].

Кількість осіб, згідно Директиви, не повинна бути більшою, ніж це необхідно для забезпечення дотримання прав сторін судового провадження на ефективний засіб правового захисту та на справедливий судовий розгляд, і має включати принаймні одну фізичну особу від кожної сторони та відповідного адвоката або іншого представника сторони у судовому процесі.

Такі положення Директиви, на наш погляд, є достатніми та обґрунтованими, оскільки передбачають можливість захисту комерційно цінної інформації шляхом обмеження доступу до матеріалів, які містять комерційно цінні відомості, так і обмеження щодо осіб, котрі мають доступ до інформації та можливості ознайомлення з матеріалами справи.

Захист комерційної таємниці за нормами національного законодавства здійснюється шляхом застосування загальних положень процесуального законодавства,

---

що регламентують гласність судового процесу і обмежується лише можливістю проведення закритих судових засідань, до яких мають доступ лише учасники справи, а також особливим режимом проголошення судового рішення.

Так, відповідно до ч. 7 ст. 7 ЦПК України, ч. 8 ст. 8 ГПК України; ч. 8 ст. 10 КАС України, розгляд справи у закритому судовому засіданні проводиться у випадках, коли відкритий судовий розгляд може мати наслідком розголошення таємної чи іншої інформації, що охороняється законом. Під час такого розгляду можуть бути присутні лише учасники справи, а в разі необхідності – свідки, експерти, спеціалісти, перекладачі. Суд попереджає зазначених осіб про обов'язок не розголошувати інформацію, для забезпечення захисту якої розгляд справи або вчинення окремих процесуальних дій відбувається в закритому судовому засіданні [7; 8; 9].

Ч. 2 ст. 27 КПК України передбачено, що слідчий суддя, суд може прийняти рішення про здійснення кримінального провадження у закритому судовому засіданні впродовж усього судового провадження або його окремої частини, зокрема, **якщо здійснення провадження у відкритому судовому засіданні може призвести до розголошення таємниці, що охороняється законом** [10].

Інших норм, які б захищали комерційно цінну інформацію під час судового провадження чинними процесуальними кодексами не передбачено.

Таким чином, в Україні норми, що регулюють питання, пов'язані з комерційною таємницею, містяться в різних нормативно-законодавчих актах. Тому, підтримуючи позиції багатьох науковців та практиків, наголошуємо на необхідності прийняття спеціального закону України щодо охорони та захисту комерційної таємниці гармонізованого з міжнародно-правовими стандартами охорони комерційної таємниці, що обумовлено практичною потребою в регламентації певної групи суспільних відносин, що виникають у зв'язку з комерційною таємницею, які не урегульовані нормами права, а також відсутністю законів, здатних виконати цю функцію згідно до стандартів ЄС [11].

Висновки та перспективи подальших розвідок

Прорезюмувавши наукові дослідження слід відзначити, що така країна, як Бельгія, з урахуванням Директиви прийняла Закон, який спрямований на захист нерозкритих ноу-хау та комерційної інформації (комерційної таємниці) від незаконного заволодіння ними, їх використання та розкриття. У вказаному Законі були імплементовані усі передбачені Директивою вищенаведені рекомендації щодо захисту комерційної таємниці під час здійснення судового провадження. Досліджено, що парламент Німеччини прийняв Закон про комерційну таємницю Федерального уряду. Цей закон реалізує Директиву (ЄС) 2016/943 Європейського парламенту про захист нерозкритого ноу-хау і комерційної інформації (комерційної таємниці) від їх незаконного придбання, використання та розкриття в національному законодавстві Німеччини з метою встановлення однорідного захисту комерційної таємниці. **Закон передбачає положення про конфіденційність судового розгляду.** В ході цивільного судочинства, надаючи дозвіл на передачу юрисдикції певним спеціалізованим судам у випадках порушення комерційної таємниці, можливість класифікувати судовий процес як конфіденційний за запитом однієї з сторін, і потенційне обмеження числа осіб, які мають право на доступ до доказів і / або слухань.

Список літератури

1. DIRECTIVE (EU) 2016/943 OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 8 June 2016 on the protection of undisclosed know-how and business information (trade secrets) against their unlawful acquisition, use and disclosure. Official Journal of the European Union. URL: <https://wipo.lex.wipo.int/en/text/474499>
2. Капіца Ю.М. Гармонізація охорони комерційної таємниці в Європейському союзі та напрями вдосконалення законодавства України. *Право та інновації* № 1 (13) 2016. С. 251-256.
3. Про захист від недобросовісної конкуренції: *Закон України* від 7 червня 1996 р. № 236/96-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 36. Ст. 164.

4. Господарський кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 р. № 436. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 18/22. Ст. 144.
5. Бакалінська О.О. Правове забезпечення добросовісної конкуренції в Україні: проблеми теорії і практики дис. ...д-ра юрид. наук: 12.00.04. Київ. 2015. 537 с.
6. Цивільний кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40 44. Ст. 356.
7. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004. Відомості Верховної Ради України. 2004. № 40-41, 42. Ст. 492.
8. Господарський процесуальний кодекс України від 06.11.1991. Відомості Верховної Ради України. 1992. № 6. Ст. 56.
9. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005. Відомості Верховної Ради України. 2005. № 35-36, № 37. Ст. 446.
10. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012. Відомості Верховної Ради України. 2013. № 9-10, № 11-12, № 13. Ст. 88.
11. Linklaters. Adoption of the Belgian Act on the Protection of Trade Secrets. URL: <https://www.linklaters.com/en/insights/publications/2018/july/adoption-of-the-belgian-act-on-the-protectionof-trade-secrets>
12. Німеччина вводить новий закон про комерційну таємницю. URL: <https://yur-gazeta.com/golovna/nimechchina-vvodit-noviy-zakon-pro-komerciynu-taemnicyu.html>

References

1. DIRECTIVE (EU) 2016/943 OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 8 June 2016 on the protection of undisclosed know-how and business information (trade secrets) against their unlawful acquisition, use and disclosure. Official Journal of the European Union. Available at: <https://wipo.int/wipolex/en/text/474499>
2. Kapitsa, Yu.M. (2016). «Harmonization of trade secret protection in the European Union and directions of improvement of the legislation of Ukraine». *Pravo ta innovatsii*. № 1 (13), pp. 251-256.
3. Pro zakhyst vid nedobrosovisnoi konkurenttsii [On protection against unfair competition]. *Zakon Ukrainy – Law of Ukraine* of June 7, 1996 № 236/96-VR. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – Information of the Verkhovna Rada of Ukraine*. 1996. № 36. 164.
4. Hospodarskyi kodeks Ukrainy [Economic Code of Ukraine: Law of Ukraine of January]. *Zakon Ukrainyvid 16 sichnia 2003 r. № 436. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – Information of the Verkhovna Rada of Ukraine*. 2003. № 18/22. 144.
5. Bakalinska, O.O. *Pravove zabezpechennia dobrosovisnoi konkurenttsii v Ukraini: problemy teorii i praktyky dys. ...d-ra yuryd.nauk [Legal support of fair competition in Ukraine: problems of theory and practice dis. ... Doctor of Law]* 12.00.04. Kiev. 2015. 537 p.
6. Tsyvilnyi kodeks Ukrainy: *Zakon Ukrainy vid 16 sichnia 2003 r. [Civil Code of Ukraine: Law of Ukraine of January 16, 2003]. Information of the Verkhovna Rada of Ukraine - Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. 2003. № 40 44. 356.
7. Tsyvilnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy vid 18.03.2004. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy [Civil Procedure Code of Ukraine of March 18, 2004. Information of the Verkhovna Rada of Ukraine]*. 2004. № 40-41. 42. 492.
8. Hospodarskyi protsesualnyi kodeks Ukrainy vid 06.11.1991. [Commercial Procedural Code of Ukraine of November 6, 1991]. *Information of the Verkhovna Rada of Ukraine - Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. 1992. № 6. 56.
9. Kodeks administratyvnoho sudochynstva Ukrainy vid 06.07.2005 [Code of Administrative Procedure of Ukraine of July 6, 2005]. *Information of the Verkhovna Rada of Ukraine - Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. 2005. № 35-36, № 37. 446.
10. Kryminalnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy vid 13.04.2012. [Criminal Procedure Code of Ukraine of April 13, 2012]. *Information of the Verkhovna Rada of Ukraine - Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. 2013. № 9-10. № 11-12. № 13. 88.
11. Linklaters. Adoption of the Belgian Act on the Protection of Trade Secrets. Available at: <https://www.linklaters.com/en/insights/publications/2018/july/adoption-of-the-belgian-act-on-the-protectionof-trade-secrets>
12. Nimechchyna vvodyt novyi zakon pro komertsiiu taiemnytsiu [Germany introduces a new law on trade secrets]. Available at: <https://yur-gazeta.com/golovna/nimechchina-vvodit-noviy-zakon-pro-komerciynu-taemnicyu.html>

Стаття надійшла до редакції 05.04.2021 р.